

ТЕМА

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

План

1. Спеціальні методи наукових досліджень в управлінських науках
 2. Методи прикладних економічних досліджень
 3. Інформаційні технології у наукових дослідженнях
-

АРХІТЕКТУРА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

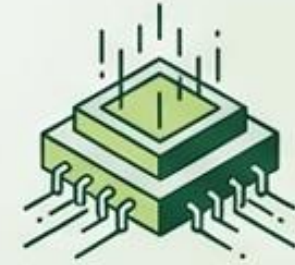
Спеціальні методи

Кількісна та якісна база для роботи з емпіричними даними (статистика, фактори, соціологія).

Прикладні методи

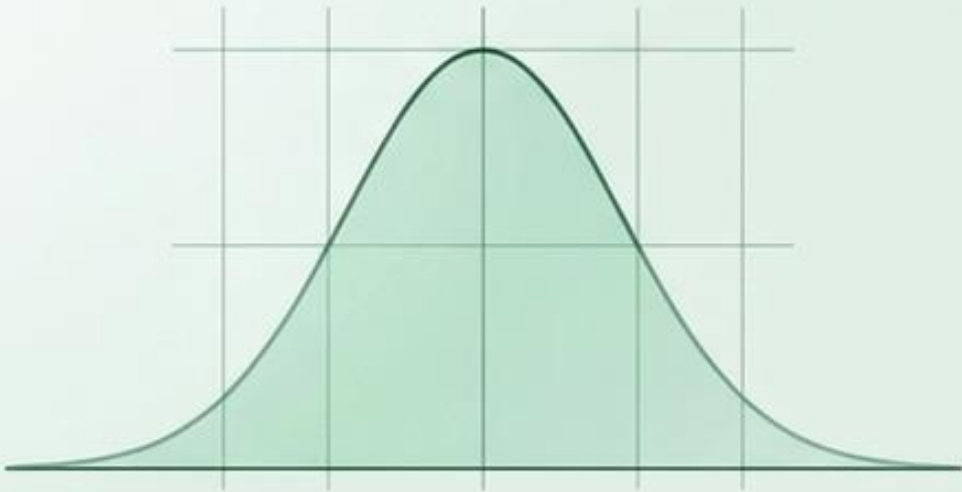
Перехід від даних до управлінських рішень (стратегічний аналіз, бенчмаркінг, моделювання).

Цифрова лабораторія

Інформаційні технології та ШІ для автоматизації дослідницьких процесів.

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз рядів розподілу

- **Групування** одиниць за значенням ознаки.
- **Центральна тенденція**: середнє арифметичне, мода, медіана.
- **Варіація**: дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації.

Мета: Оцінка структури та однорідності сукупності.

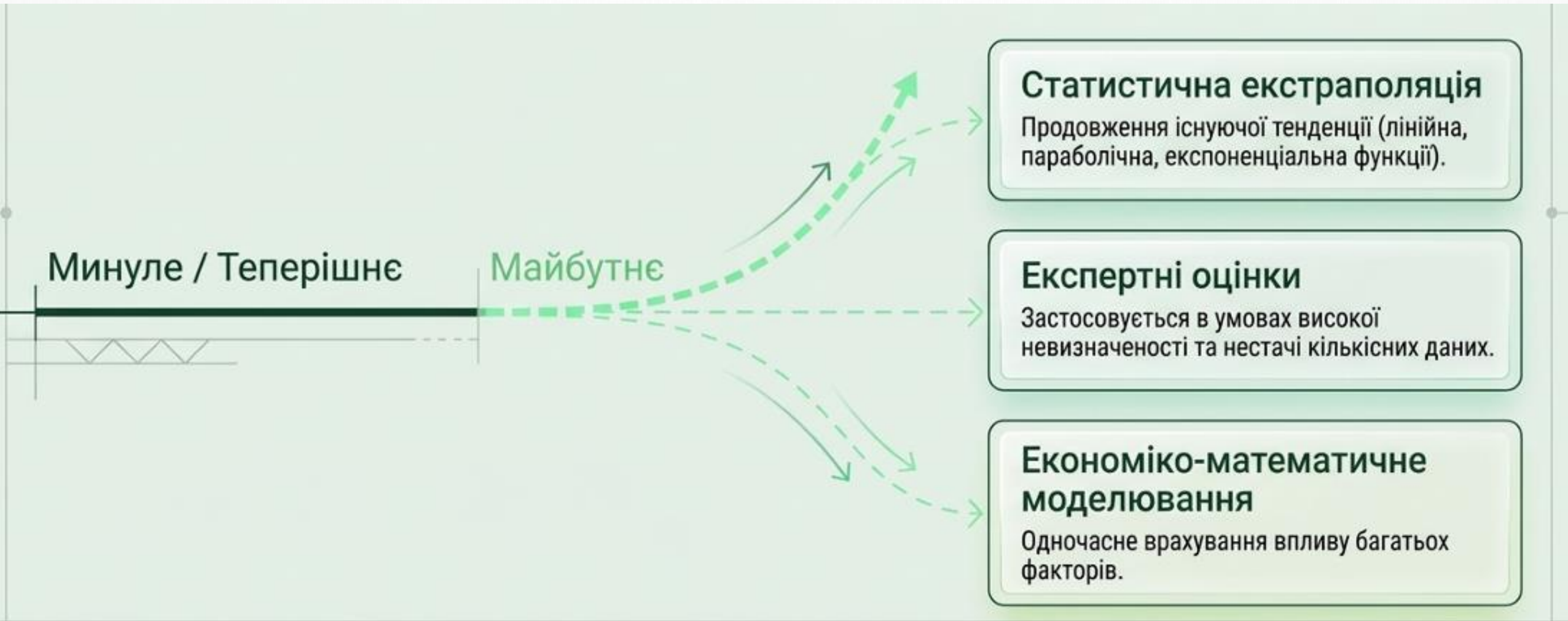

Аналіз рядів динаміки

- **Хронологічна** послідовність значень.
- **Метрики**: абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту.

Мета: Оцінка темпів та інтенсивності розвитку явища.

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ

Факторний аналіз – це методика, що надає змогу виявити вплив окремих факторів на результуючий показник з метою розробки управлінських рішень

Для систематизації факторів необхідно створити факторну систему, що виявляє взаємозв'язок між факторами; кількісна характеристика такої системи - значення її показників. Так, показники, що визначають причину, називаються факторними (незалежними). Показники, що виявляють наслідок, відносяться до результативним (залежним). Об'єднуючи ці показники, отримують модель факторної системи - формулу, яка виражає зв'язки між аналізованими явищами

За типом зв'язку між показниками в фінансовому аналізі і аналізу господарської діяльності виділяють наступні типи факторних систем:

- о адитивні моделі (фактори входять в модель у вигляді суми);
- о мультиплікативні моделі (фактори входять в модель у вигляді добутку);
- о кратні моделі (моделі у вигляді відношення);
- о змішані (фактори представлені у різних комбінаціях)

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ

Детермінований аналіз

Характер зв'язку: Функціональний, чітко визначений.

Прийоми: Ланцюгові підстановки, абсолютні/відносні різниці, інтегральний метод.

Прямий (Дедуктивний) напрям

Від загального результату до окремих факторів.

Стохастичний (Кореляційний) аналіз

Характер зв'язку: Імовірнісний, неповний. Вплив проявляється в масі спостережень, а не в кожному окремому випадку.

Обернений (Індуктивний) напрям

Узагальнення окремих факторів у результативний показник.

ПРИЧИННО-ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Коли неможливо або досить важко одержати кількісні значення показників, а також факторів, які на них впливають, в останні роки застосовується *метод експертних оцінок*. Цей метод передбачає наявність певної кількості експертів та досить високу їх кваліфікацію. Кількість експертів повинна бути непарною. Експерти повинні бути оціненими по ряду ознак: стажу роботи; кваліфікації; фаховості; наявності наукового звання та ступеню та ін.

При обробці результатів більшу вагу має той експерт, у якого в сукупності цих ознак більше. При малій кількості експертів результати більше за все можуть мати суб'єктивний характер, при великій кількості експертів може бути велика помилка і малий показник узгодженості думок експертів.

Функціонально-вартісний аналіз – один із методів евристичного аналізу, мета якого полягає у виборі оптимального варіанта, що забезпечує повноцінне виконання досліджуваним об'єктом (виробом, технологічним процесом, формою організації чи управління виробництвом тощо) своїх основних функцій при мінімальних затратах.

Функціонально-вартісний аналіз спрямований на виявлення, попередження, скорочення або ліквідацію зайвих витрат. Це забезпечується за рахунок всебічного вивчення функцій, виконуваних об'єктом, і витрат, необхідних для їх проведення. При цьому прийнято виділяти основні, допоміжні і непотрібні функції. Основні функції забезпечують працездатність об'єкта. Допоміжні функції сприяють реалізації основних функцій або доповнюють їх. Непотрібні функції не сприяють виконанню основних функцій, а навпаки, погіршують технічні параметри або економічні показники об'єкта. Виявлення функцій вимагає високої професійної підготовки експертів, знання істоти досліджуваного об'єкта і методики аналізу.

СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ

Спостереження

Цілеспрямоване сприйняття без втручання в процеси.

Застосування: Вивчення організації праці, поведінки споживачів.

Вимоги: Чіткий план, систематичність, об'єктивність дослідника.

Опитування

Взаємодія з респондентом (анкетування або інтерв'ювання).

Застосування: Вивчення мотивації, оцінка рішень персоналом, задоволеність клієнтів.

Вимоги: Репрезентативність вибірки, однозначність запитань, анонімність. Потребує перевірки на достовірність.

МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ

SWOT-аналіз

Фокус: Організація.

Внутрішнє: Сильні / Слабкі сторони.

Зовнішнє: Можливості / Загрози.

PEST-аналіз

Фокус:
Макросередовище.

Фактори: Політичні, Економічні, Соціальні, Технологічні (також розширення PESTEL, STEEP).

5 Сил Портера

Фокус: Конкурентне середовище галузі.

Вплив: Існуючі конкуренти, Нові гравці, Товари-замінники, Влада постачальників, Влада споживачів.

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ РІШЕНЬ

Експертні оцінки

Залучення фахівців (Метод Дельфі для анонімного узгодження, мозковий штурм, метод комісій).

Економіко-математичне моделювання

Оптимізація параметрів (розподіл ресурсів, транспортні схеми, управління запасами).

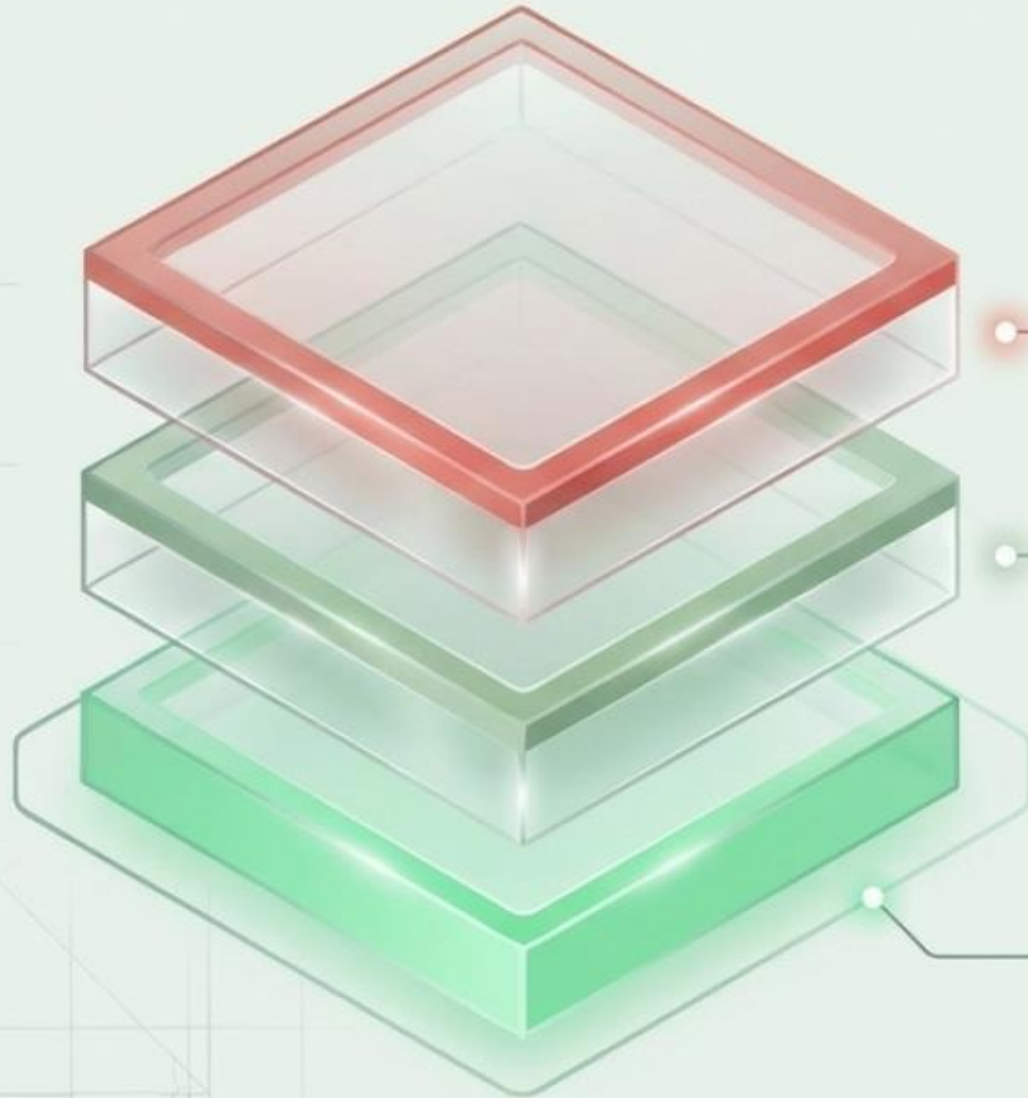
Бенчмаркінг

Систематичне порівняння з провідними підприємствами. Адаптація кращих практик лідерів ринку.

Економічний експеримент

Пілотні проєкти в ізолюваних умовах (обмежені через високу вартість та ризики для бізнесу).

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Академічна доброчесність

Перевірка унікальності та антиплагіат (StrikePlagiarism, Unicheck, Turnitin).
Обов'язкова умова захисту.

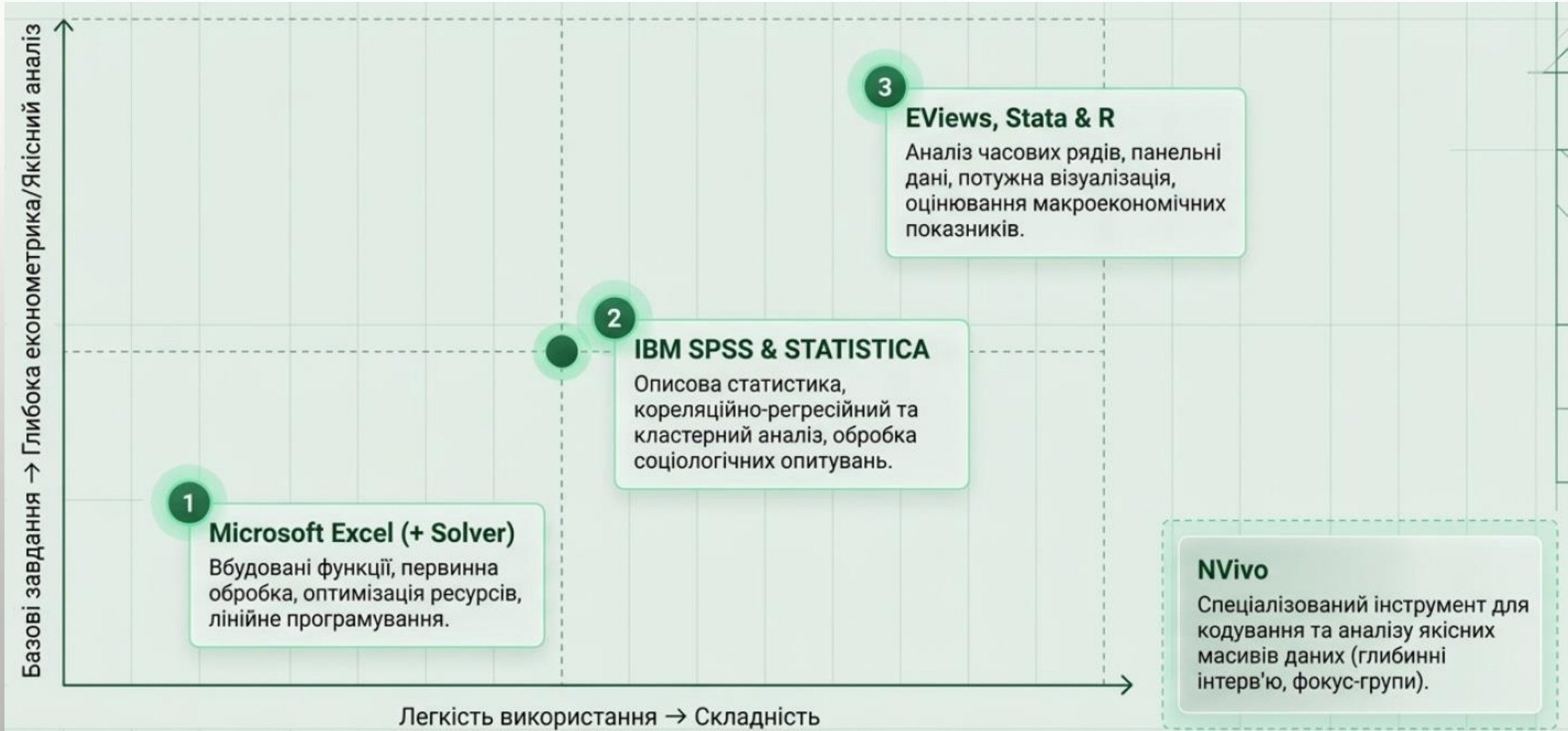
Управління бібліографією

Систематизація та автоматичне формування списків літератури (Zotero, Mendeley, EndNote).

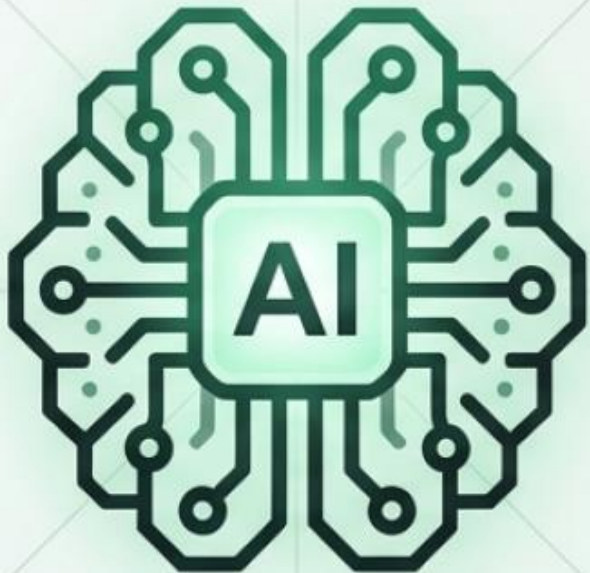
Наукометричні бази

Пошук та аналіз цитованості (Scopus, Web of Science, Google Scholar, Україніка наукова).

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

ВИКОРИСТАННЯ ШІ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Аналітичні переваги (Big Data & Machine Learning)

- Інтелектуальний пошук та автоматизоване реферування масивів тексту.
- Аналіз тональності текстів (відгуки споживачів, оцінка репутації).
- Побудова високоточних прогнозних моделей та сценаріїв розвитку подій.

Академічні ризики

- ⚠ • Генерація неточностей або необґрунтованих тверджень.
- ⚠ • Абсолютна вимога верифікації з достовірними науковими джерелами.
- ⚠ • Обов'язкове розкриття характеру та обсягу використання ШІ.

ЯК ОБРАТИ МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДОСЛІДЖЕННЯ?

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!